

Mustafa Muharemović - Završni magistarski rad

Fakultet/Akademija	FILOZOFSKI FAKULTET
Tip Rada	Završni magistarski rad
Kandidat, zvanje	Mustafa Muharemović
Naziv Teme	Vjerske prilike Bošnjaka na području Zvorničkog kotara između dva svjetska rata (1918-1941.)
Rezime/Abstract	<p>Zvornički kotar je, u periodu monarhističke Jugoslavije, bio jedan od većih na području sjeveroistočne Bosne. Na tom teritoriju je živio značajan broj muslimana. Bilo je to relativno gusto naseljeno područje i sa izraženim porastom stanovništva. U periodu od 1918. do 1941. godine broj muslimana je porastao za jednu trećinu. Međutim, privredni razvoj nije pratio demografski porast, pa je to bilo relativno siromašno područje. Prelaz iz austro-ugarskog društvenog uređenja u sustav Kraljevine SHS nije prošao bez posljedica po Bošnjaka zvorničkog kotara. Na području ovog kotara bilo je primjera nasilja prema muslimanskom stanovništvu, ali manje neko u nekim drugim sredinama Istočne Bosne i Hercegovine. Islamska zajednica na području zvorničkog kotara je nastavila svoje djelovanje na temeljima organizacije iz austrougarskog perioda. Vakufski potencijali, kao i sama ehalijska, bili su osiromašeni, pa su u istoj situaciji bili i vjerski službenici. Organiziranje u novom sustavu je učinjeno na temelju postojećeg stanja i kadrova koji su bili zatečeni u svim džematima i mjestima. Samo organizacijsko ustrojstvo je prilagođavano propisima i direktivama vlasti po pitanju broja i teritorija imamata. Imamat je bila osnovna organizacijska jedinica, a radom džemata je upravljao džematski medžlis i džematski imam. Vremenom je broj stanovnika rastao, a broj imamata na području kotara je smanjivan. Vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Zvorniku administrativno je podržavalo rad imamata u Loznici, Šabcu i Valjevu. Vakufsko-mearifsko povjerenstvo je rukovodilo vjerskim životom i administrativno podržavalo rad vjerskih službenika na terenu. Na čelu Povjerenstva bili su: Smailbeg Skopljaković, Džemal ef. Hulusić, kadija Seid Alija Bajraktarević, kadija Ahmed ef. Šehić i Ahmetaga Krtićić. Duži period predsjednici su bili iz ulemaskog staleža, a na početku i na kraju ovog perioda i iz građanskog miljea. Na ovo su uticale ustavne odredbe, ali i politički odnosi. Iako je sve vrijeme bilo aktualno postavljanje glavnih imama, to nije provedeno. Pred sami raspad Kraljevine Jugoslavije Vakufsko povjerenstvo u Zvorniku je podnijelo kolektivnu ostavku zbog neslaganja sa Ulema-medžlisom. Tako je Islamska zajednica Zvornika bez rukovodstva dočekala početak Drugog svjetskog rata. Organizacija i rad Islamske zajednice na području povjerenstva je bila uslovljena finasijskom potporom. Ona je bila relativno slaba. Osnova za djelovanje i misiju bili su zatečeni vjerski i vakufski objekti, te vakufska zemljišta. Mektebi-ibtidaije, džamije i Podrinjska medresa su finasirani iz vlastitih vakufa, seoske i mahalske džamije imami i vakufskim prihodima i prilogima džematslija, a sibijan mektebi od strane ehalijske. Prihodi vakufa nisu bili dovoljni za ozbiljan razvoj vjerskog života. Podrinjska medresa nije imala dostatne prihode za reformu, a reforma mekteba nije nikada provedena. Ipak, tokom tridesetih godina započela je obnova i rekonstrukcija džamija, te systemska izgradnja mekteba. Sam vakufski potencijal nije uspješno razvijen, a rijetki su bili primjeri novih uvakufljenja. Sa slabim ekonomskim potencijalom Islamska zajednica je provodila svoju vjersku i prosvjetnu misiju. Prosvjetna djelatnost na području zvorničkog kotara, bila je prisutna na nivou osnovnog i srednjeg vjerskog obrazovanja, te u vidu opismenjanja stanovništva i poticanju na školovanje muslimanske djece u osnovnim i srednjim školama. Mreža sibijan mekteba je bila raširena i većina djece je bila obuhvaćena ovim vidom obrazovanja. Tamo gdje nije bilo mekteba bili su angažirani sejjar muallimi. Međutim, sibijan mektebi i nastava koja je u njima organizirana nije bila na nivou koji je bio potreban za to vrijeme. Reformisani mektebi nisu bili čak ni u svim imamtim. Mektebi-ibtidaije su djelovale u Zvorniku, Teočaku, Kozluku, u Saračima neko vrijeme i kasnije u Sapni. Ženska mektebi-ibtidaija u Zvorniku bila je ukinuta 1926. godine. Osnovno vjersko obrazovanje bilo je dostupno svoj djeci na području Zvornika. Mnoga djeca nisu bila obuhvaćena ni osnovnoškolskim obrazovanjem, te time ni nastavom vjeronauke u osnovnim školama. Relizacija izgradnje škola u školskim rejonima nije provedena do 1941. godine. Područje džemata Vitinica, Kusonje i Kamenica nisu imali ni jednu školu. U sredinama gdje su bile osnovne škole nije bilo dovoljno prostora za svu djecu. Poseban problem je bio odnos muslimana prema svjetovnom obrazovanju. Bio je nizak procenat muslimanske djece koja su pohađala osnovnu školu, a posebno se to odnosilo na žensku djecu. Nastava vjeronauke se odvijala i u srednjim školama. Na području zvorničkog kotara su postojale srednje stručne i zanatske škole. Zvornik nije imao gimnaziju. Srednji nivo obrazovanja za muslimane zvorničkog i susjednih kotara odvijao se u Podrinjskoj medresi. Medresa je teško funkcionirala. Unatoč propisanim reformama Islamske zajednice, nije realizirano trajno uvođenje nastave svjetovnih predmeta. Medresa je imala svoje krizne periode, pa je bila na pragu zatvaranja. Pred sam Drugi svejetski rat stanje bilo je nešto bolje. Ipak, njen rad je zaustavljen tek dekretom komunističkih vlasti 1946., a ne zbog unutarnjih slabosti. Važno pitanje kadrovske politike na području zvorničkog kotara bilo je uvjetovano ekonomskim potencijalom, razućenim prostorom i lošim komunikacijama. Rad na vjerskom i društvenom planu je bio opterećen velikim brojem vjerskih službenika. Oni su bili uglavnom lošeg socijalnog statusa. Izuzetak su bili kadije, imami matičari i imami koji su imali neke druge izvore prihoda. Prava imama matičara bila su uređena Pragmatikom, pa su imali socijalnu sigurnost. Muderis Podrinjske medrese je bio plaćen iz budžeta škole. Većina službenika su bili sibijan muallimi. Oni su bili angažirani na osnovu pogodbe sa ehalijom. Njihove prinadležnosti su bile u naravi ili skromnim novčanim primanjima na osnovu broja djece koju su učili. U borbi za egzistenciju bivali su, često, prisiljeni tražiti pomoć od Ulema-medžlisa i Vakufske direkcije. Ipak, oni su bili ti koji su bili učitelji vjere na području zvorničkog kotara. Unatoč nepovoljnim društvenim uvjetima u međuratnom periodu za Bošnjake na području zvorničkog kotara, oni su uspjeli očuvati svoju posebnost i vjersku svijest.</p>
Datum	17.06.2019
Predsjednik	Dr. sc. Sead Selimović, vanredni profesor izabran za užu naučnu oblast „Savremeno doba“ na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli
Mentor	Dr. sc. Adnan Jahić, redovni profesor izabran za užu naučnu oblast „Savremeno doba“ na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli
Član komisije	Dr. sc. Izet Šabotić, vanredni profesor izabran za užu naučnu oblast „Novi vijek“ na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli
Član komisije	-
Član komisije	-
Zamjenski član	Dr sc. Denis Bećirović, vanredni profesor izabran za užu naučnu oblast „Savremeno doba“ na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli
Dodatni detalji i lokacija	Javna odbrana završnog magistarskog rada obaviti će se 17.06.2019. u 11:00 sati na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli

